

גליון

מעיונא דמלכא

יב

שיעורי הקדמה ללימוד
תורת החסידות
מב"ק מהן אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י
מכון 'שפה ברודה'
דחסידי קאסוב

**כל הוצאות
עדיבת זהו"ל של הגליון**

נתנדב ע"י

ידידינו היקר שבמקרים
דודף צדקה וחסד בכל מאדו זהונו
בונה ומקים עולמות של תורה וחסד
איש האשכולות העושה גדולות

הרוצה בעילום שמו

לע"נ

הרה"ח מו"ה מרדכי ב"ר חיים אריה ע"ה
וזוגתו מרת טובא רבקה בת ר' יעקב יואל ע"ה

הרה"ח מו"ה שלום נחמן ב"ר חיים ע"ה
וזוגתו מרת דבורה בת ר' משה אהרן ע"ה

והרה"ח מו"ה חיים אליהו ב"ר זאב ע"ה
וזוגתו מרת שיינדל בת ר' אלעזר ליפא ע"ה

זכות הפצת מעיינותיו של אור שבעת הימים מרן הבעל שם הק'
ותלמידיו ז"ע, יגן בעדיו שירוזה רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח ושיתברך בכל
מעשי ידיו בשפע ברכה, והצלחה בכל עסקיו, וימצא חן וחסד
בעיני אלקים ואנשים בכל הפציו, מתוך עושר
ואושר שלות הנפש והרחבת
הרעת כל ימי חייו

**כל הזכויות שמורות
לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע**

ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל toraskosov@gmail.com

נערך ונסדר ע"י:

ישר
Publishing & Production
718.484.2189

יסודות והקדמות ללימוד ספרי החסידות

החכמה מאין תמצא

מהות ומשמעות ספירת חכמה

מהות ספירת הכתר

על מנת שנוכל להמשיך בדרכנו לקנות את יסודות החסידות המושתתים על כתבי האר"י הקדוש ותלמידיו, נבוא במילים קצרות לשון את דברינו עד עתה, כדי שלא נמצא עולים דרגה אחר דרגה בסולם והיסוד שמוט מתחת רגלנו. וביתדות האיתנים המוצבים בחזקה, נוסיף עוד למעלה למעלה, להמשיך לפרש עוד את דרך העבודה על פי שהנחילו לנו ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע ותופסי מורשתו לדורות.

בפתח דברינו הננו בזה להודיע בשער בת רבים, כי למשמעות המושגים הנאמרים הכא יש מובנים עמוקים אשר לאו כל מוחא סביל, והמה מהני דובשא קדישא אשר גילה ה' ליראיו, וחלילה לנו למעט מערכם הנעלה ולפשט אותם, אך ירדנו ללקוט שושנים למבקשים להתעלות בהר ה', למען ידעו את הדברים ומשמעותם על דרך העבודה ששייך לנו בעבודתנו, אבל המה מבוססים כל כולה על איתנים אלו של המקובלים ואנשי השם, ובוודאי כל הנאמר הכא נשאר קיים לעד בגדר 'כבוד אלהים הסתר דבר' (משלי כה ב).

ידוע כי השי"ת ברא את עולמו בעשר ספירות (ספר יצירה פ"א מ"ג) שהם: חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות. מעל לספירת החכמה יש את מה שקרוי 'כתר' או 'רצון' ויש המכנים

אותה 'מדת אין', והיא קודמת את כל הספירות וכולם משתלשלים אחריה. ופירוש מדה זו הינה רצון וכיסופין גדולים שלא ניתן להסבירם כלל. וכדי להניח כתר לראשנו בהבנת מדה זו על נכון, נבאר תחילה את מושג הרצון כפי שהוא אצל בשר ודם, ומזה נשיב אל לבבנו כיצד מדה זו מצויה בעליונים, על דרך 'אדמ"ה לעליון' שמלכותא דארעא ושמיא שווים.

הרצון הוא גילוי מציאות העצם שהוא למעלה מסיבה טעם ודעת

צריך לדעת שיש את מה שמכונה רצון בסתמא אצל כל בני אדם, שהאדם רוצה ומשתוקק לאיזה דבר, ורצון זה אינו באמת הרצון הפנימי של האדם וכפי שנוכח להלן, ויש את הרצון המופלא והנעלם, שלזה כוונתנו בעומדנו לבאר את מדת הרצון, ומפני דקות הענין, נסביר הדבר הדק היטב במשל ובנמשל.

בפי העולם, רצון הינו דבר שהאדם חושק ומתאוה לו מאד, כמו איש שמבקש לקנות דירה רחבה לעצמו, שהוא רוצה ומשתוקק בלבו יומם ולילה להשלים משאלתו כיצד להרחיב מקום מושבו. אבל אם נתבונן נוכל להפריך ולהוכיח שאין רצון זה מהותו של האדם ומשמעותו הפנימית, לפי שהגורם לרצונו לעבור לדירה גדולה ונאה מזו שהוא דר בה עכשיו, הוא מחמת שהוא מבקש הרחבת הדעת, או שחננו ה' בבנים כשתילי זיתים וביתו צר מהכיל וכל כיוצא בזה, נמצא אם כן, שהרצון לבוא לבית חדש תלוי בסבה מובנת ושכלית, שהוא רוצה לעבור אל בית רחב ידים מחמת כך וכך, ויש טעם ודבר לרצון, ואם בטל טעם בטל הרצון, שברגע שיהיה לו את מבוקשו, מתמעט הרצון עוד ועוד, ואין לו עוד שום שייכות אל האדם.

אבל כשאדם רוצה איזה דבר מפני שכך רצונו הפשוט, אין לו טעם וסיבה שמסיבתה הוא רוצה את הדבר ההוא, אלא הוא עושה זאת רק מפני שזהו רצונו ותו לא מידי. וכשישאלוהו מדוע הוא רוצה את דבר

זה דווקא, לא ידע להשיב תשובה נאותה, אלא יאמר שהוא גם כן אינו יודע להסביר זאת, ועושה כך מפני שלבו נוטה לעשות כן. ואם יוסיפו וישאלוהו שנית מדוע יש לו רצון בכך, לא ידע להשיב תשובה ומענה, כי באמת אין הסבר ברצון ואין נתינת טעם ברצון. וכפי שהגדירו זאת בספרי הקודש 'אין טעם ברצון' ושהוא 'למעלה מטעם ודעת'. כי הרצון הוא בא מעצמיות האדם, והרצון הוא כלי המגלה פנימיות ועצמיות האדם. ולכן מכונה הרצון גם 'נפש' (בראשית כג ת, וברש"י ד"ה נפשכם), כי הרצון הוא גילוי פנימיות הנפש.

וננקוט לזה משל לשבר את האוזן, מעשה בראובן שבנה בית לעצמו וביקש לקנות לשם שולחן וכסאות למושב, הלך ובא אצל חנות רהיטים למלא משאלתו. מיד עם כניסתו הבחין ראובן בכיסאות אדומים ששבו את לבו והוטבו בעיניו מיתר הכיסאות שהיו שם וחפץ לקנותם. כפסע עמד ראובן להיות אחר הקנין, אלא שאז בא אליו שמעון ידידו מנוער, שהרע בעיניו לראות את הכיסאות שאותם עמד ראובן לקנות, ויאמר לו: 'מה לך כי תחפוץ לקנות כסא זה דווקא, והלא צבעו אינו יפה כלל וכלל, קח את האחרים שצבעם נאה יותר'. הנה כולי עלמא יודו שאין בדבריו של שמעון ממש, שאף שהוא אינו אוהב את האדום האדום הזה, מכל מקום ראובן מחבבו ביותר ולכן הוא נוטה לקנותו בדווקא. ואם נשאל את ראובן: מדוע הינך מחבב את הצבע הלז אף ששמעון אינו סובלם, הלא לא יהיה מענה לשון בפיו מדוע חביב אצלו צבע זה יותר מצבע אחר, אלא כי כן מוטבע לו שהוא צבע רצוי אצלו אף שהוא אינו יודע מדוע הוא מחבבו כל כך. ורצון ונטיית הלב זו, היא מה שמכונה התענוג האמת של הרצון, דבר שאי אפשר לפרשו במילים, אלא עצמיות התענוג והרצון ללא כל הסבר למה ומדוע, וכל ניסיון להבין מדוע זה חביב מזה, סופו עומד לכישלון ולא ניתן להשיג זאת, והרצון הזה אינו ניתן לשינוי מראשיתו ועד אחריתו.

כתר מורה על רצון העליון להיות לו דירה בתחתונים

בזה ניתן להבין קמעא את נקודת הרצון העליון, דהנה הקב"ה ברא את העולם הזה מפני שעלה ברצונו יתברך לעשות כן. והרצון היה כדי להשרות שכינתו בתחתונים ועל ידי כך יתגלה מלכותו יתברך, וכך אמרו חכמינו ז"ל במדרש תנחומא (פרשת נשא טו) **'נתאוהה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים'**.^א ורצון זה הוא רצון עמוק כל כך, שלא ניתן להסבירו ולהבינו כלל, כי מה יש להשי"ת מקרוצי חומר הנוטים לגשמיות שהתאוהה לשרות ביניהם, וכפי שידוע בשם הרה"ק בעל התניא זי"ע, שאכן אין אנו יכולים להשיג מצד איזה טעם נתאוהה הקב"ה להשכין דירתו בתחתונים, אלא יודעים אנו שנתאוהה לזה ותו לא, ואין טעם לרצון ולתאוהה, וכלשונו הק' שאמר 'אויף א תאוהה איז קיין קשיא'.^ב והוא ענין הרצון שאין לו סיבה

ועד עכשיו יש רשעים לעמוד בה, מה עשה, קפל את כל הדורות הראשונים הרשעים והעמיד אברהם, כיון שהעמיד אברהם סיגל מעשים טובים ירד הקב"ה מן רקיע שביעי לשישי, עמד יצחק ופשט צוארו על גבי המזבח ירד משישי לחמישי כו', עמד משה והורידה לארץ, שנאמר (שמות יט כ) 'ירד ה' על סיני', וכתוב (שיר השירים ה א) 'באתי לגני אחותי כלה', אימתי, כשהוקם המשכן'.

ב. והביא לשון זה נכדו בעל צמח צדק זי"ע בספרו אור התורה (פרשת בלק) וזה לשונו: 'זהנה למה נתאוהה זה אין ידוע, אם כך עלה ברצונו, ושמעתי שכאדמו"ר נשמתו **עדן אמר בדרושים הישנים בלאזניא, נתאוהה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, ומאחר שנתאוהה, הנה על**

א. וכך הוא לשון המדרש תנחומא שם: 'אמר רבי שמואל בר נחמן: בשעה שברא הקב"ה את העולם, נתאוהה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים, ברא את האדם וצוה אותו ואמר לו 'מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו' (בראשית ב יז) ועבר על צויו. אמר ליה הקב"ה: כך הייתי מתאוהה שיהא לי דירה בתחתונים כמו שיש לי בעליונים, ודבר אחד צויתי אותך ולא שמרת אותו, מיד סלק הקב"ה שכינתו לרקיע הראשון, מנין דכתיב (שם פסוק ח) 'וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן', כיון שעברו על הצווי סילק שכינתו לרקיע הראשון. עמד קין והרג להבל מיד סילק שכינתו לרקיע שני וכו'. אמר הקב"ה שבעה רקיעים בראתי

וטעם. וממילא נמצא שהרצון לברוא את העולם להיות לו דירה בתחתונים, בא מעצם מציאותו יתברך שמו, שהוא למעלה מכל הבחינות שנתגלו בעת בריאת העולמות, כלומר, שכל השתלשלות העולמות הבאים דרך 'י' הספירות נולדו מכח אותו רצון, שהוא קודם ולמעלה מכל גילוי וסיבה.

ובחינת רצון נקרא 'כתר'. ואיתא בכתבי האר"י ז"ל ובספרי שאר המקובלים שבחינת הכתר אינו בבחינת מדה ממש, והענין הוא שהיות וכתר מורה על רצון העליון, אין הוא נחשב כמידה וספירה לחוד, מפני שהמידות הם מידותיו ודרכיו של הקב"ה, היינו, דרכי התגלות הנהגתו יתברך, ובחינת הכתר מורה על רצונו ית' שהוא גילוי הרצון מעצמותו ומהותו שהוא למעלה מזה, ולכן אין שייך לכללו בחשבון יחד עם שאר המידות.

עתי כשנודע לנו הרצון שעומד ככתר על הראש הוא ראשית כל דבר, ניטיב כי הספירות שאחריה הם כולם אופני גילוי של אותו רצון, כיצד להפוך רצון זה שאין לו ממשות והסבר, לדבר שיתכן בו השגה ותפיסה, ואז כשאנו בהאי עלמא עושים אחת מכל מצות ה', הרי שאנו מגלים את רצונו הגבוה הזה שטמון באותה פעולה, ומתחברים בקשר של קיימא לדבר מופלא זה של הרצון העליון, ונמצא רצונו של הקב"ה שיהיה לו דירה בתחתונים מושלם כרצונו. והחכמה היא הספירה הראשונה כיצד גילה את אור רצון הכתר, ועליה עומד העולם.

שאמר רבינו ז"ל על זה, אויף א תאוה איז קיין קשיא, רק שנתאוה שיהיה מציאות תחתונים ויומשך בחינת עצמות אור אין סוף למטה וכו', עיי"ש.

ג. כמו שترגם אונקלוס 'בראשית ברא' (בראשית א א) 'בחכמתא ברא'. וזאת אשר מצאנו ב'זוהר הקדוש' (ח"ג י):

תאוה אין שואלים קושיא. וכתב אדמו"ר הרשב"ב זי"ע בהמשך יו"ט של ר"ה (תרס"ו, ליל ב' דר"ה) בזה"ל: 'שזהו מצד התשוקה לבד, לא מצד ההכרח חס ושלום בשביל השלימות, ואין אנו יודעים טעם שכלי מפני מה נשתוקק וכו', שאין זה מצד איזה הכרח וטעם שכלי כי אם מפני שנתאוה כך, שהוא למעלה מטעם ודעת, וכמו

עבודת הדביקות בתענוג ה'אין' שבתוך ה'יש'

אם כן שבירנו חלק יפה לבאר את מדת הכתר – הרצון והתענוג שאין למעלה ממנו, נעלה ונבוא לפרש את מדת ה'חכמה' המסודרת אחריה, שהיא תחילת ההתהוות של הרצון העליון לברוא עולמו, ויהב חכמה לחכימין לראות מה לנו מזה לדרך העבודה.

כבר נתבאר ארוכה וקצרה, שאדם בכל ימי חייו רדוף רק אחר דבר אחד, להשיג תענוג עד היכן שידו מגעת. ונתברר כי יש ב' סוגי תענוגים: א. תענוג גשמי המצוי בכל דבר בעולם הזה, ולמשל, תענוג מאוכל משובח וערב. ותאווה זו היא מקרית ורגעית ואינה נשארת לתמידיות, וכל זמן שהאדם גומר ליהנות מתענוג אחד, רגליו מוליכות אותו להשיג תאוה נוספת ועוד תענוג כדי למצוא סיפוק לנפשו בתענוג רוחני – 'להתענג על ה'" כמו שיהיה לעתיד בימות המשיח 'שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה' (ברכות יז.). ומכל מקום, גם עתה יש בחינת תענוג רוחני כעין התענוג דלעתיד, והוא ההשתמשות בעינוגי העולם מתוך ידיעה ורצון להתקשר לפנימיות העונג שבו, שהרי לכל דבר בעולם אף לשפל ביותר יש נקודה מהשי"ת המחייה אותה, כי אילולי זה לא היה לה מציאות להיות בזה העולם, ועיקר יגיעת האדם בהאי עלמא, שיעמוד קמעא ויתבונן, הרי בתוך התענוג הלזה יש חיות רוחנית המחייה אותה, והנקודה הזאת הרי ממרום חוצבה ממקום שיש

ובתרגום: שנינו בספרו של חנוך, בשעה שהראו לו חכמת הסודות העליונים וראה את האילן של גן עדן, הראו לו חכמה בסוד עליון, וראה שכל העולמות היו נקשרים זה בזה. שאל אותם על מה הם קיימים. אמרו לו: כולם עומדים על י', ממנה נבראו ונתקנו, שכתוב (תהלים קד כד) 'כולם בחכמה עשית'.

'תאנא בספרא דחנוך, בשעתא דאחזיאו ליה חכמתא דרזין עלאין וחמא אילנא דגנתא דעדן, אחזיו ליה חכמתא ברזא עלאה, וחמא דכלהו עלמין הוו מתקשראן דא בדא. שאיל לון: על מה קיימין. אמרו ליה: עלי [על מדת החכמה] קיימי כלהו ומניה אתבריאו ואשתכללו דכתיב (תהלים קד כד) 'כולם בחכמה עשית'. עיין שם עוד.

שם תענוג אין סוף, ואם כן, למה לי להתקשר אל התענוג הגשמי שעובר ביעף ומטמטם את הלב, הרי טוב ממנו לדלות ממנו את התענוג הרוחני הגנוז בתוכו שהוא תענוג אין סוף על ידי ביטול ה'יש' אל ה'אין', והנהוג כן לדבוק בתענוג הרוחני, ממילא מתבטלים ממנו כל הניסיונות והמניעות לעבודת ה', כי אש ההתלהבות הבוערת בו – 'רשפיה רשפי אש', מכלה מעצמה את ה'חזי דאת נורא' (קידושין פא.) – אש היצר הרע.

איברי האדם נמשכים אחד המחפש תענוג

ונקדים עוד הקדמה קצרה קודם שנעמוד על טיבה של מדת החכמה, מדברים שבכתב שנדפסו בספר הקדוש 'עבודת ישראל' למגיד הק' מקאז'ניץ זי"ע (פרשת מצורע) ובעוד כתבי תלמידי המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע כאשר ימצא הקורא בין בתרי המאמר.

גוף האדם הוא אחד מפלאי הבריאה הגדולים ביותר שקיימים עלי אדמות, המעיין בו לקיים 'מבשרי אחזה אלהי' (איוב יט כו), יחזה דבר פלא 'כי הקב"ה ברא באדם עורקים וגידים המוליכים הדם בכל הגוף, וכן יש גידים המוליכים אויר ורוח מהמוח לכל הגוף, ואם חס ושלוש יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים עד אשר יפתח בקילוחו, אולם 'יש באדם גידין שאין בהם דם ונקרא בלשון אשכנז פלאק"ס אדרי"ן, דהיינו, שהם אינם ידועים מה שפעולתם כיון שאין מוליכין דם כלל'. ונלאו חכמי

האור, ואין לצד שכנגדו כח כיצד לנתק את האש שבלב לעבודת ה'. וזה היה כל עבודת הצדיקים הגדולים שמחמת שצעקו לבם אל ה' והלכו אחריו בתום, ממילא יצר הרע פסק מהם מתוך ידיעה שאין מה לבוא ולשדלו בדברים, כי לא יאבה ולא ישמע אליו אחר שטעם מנופת צוף זיו ה'.

ד. וכל כמה שמתעלים בעבודת ה' אזי ממילא מתבטלים קמעא כל מלחמות היצר, כי מלחמה קשה זה רק כששני הצדדים שווים וזה אומר כולה שלי וזה אוצר כולה שלי, אבל אם התענוג הרוחני גדול ומקיף את היום כולו, כיצד מוצאים עוד חלק של תענוג רוחני בתוך הגשמיות, הרי שהנפש נמשכת מעצמה אל

הרופאים למצוא טעם הגון למה מה באו ולצורך איזה דבר הוצרכו שיהיו בגוף האדם, ורק לנו בית ישראל נודע טעמו של דבר, וכהמשך לשונו של הרה"ק מקאז'ניץ זי"ע שם: 'אכן, פעולתם ידוע לפי מה שכתב האר"י ז"ל (עץ חיים שער פנימיות וחיצוניות דרוש יב) הגם שהם סתומים ואין בהם אויר או דם, מכל מקום הם מוליכין אויר הדק שהוא החיות מהמוח לכל הגוף. ובודאי חס ושלום אם יסתם אחד מהם, יולד איזה חולי באבר ההוא ובטל תשמישו. למשל [פירוש], מהמוח מתפשט החיות והשכל אל היד או אל הרגל לעשות כרצונו, וזה ההתפשטות ופקודת הרצון עליהם מתפשט על ידי עורקים הסתומים הנ"ל, לכן חס ושלום על ידי איזה סתימה בין המוח והיד או הרגל, אז יכלאו מעשות פעולתם ורצון האדם'.

הוא אף ממשיל זאת – 'זכמו שאנו רואים לפעמים שהאדם יושב במקום אחד זמן רב, אומרים שרגלו ישן. דהיינו, שנלאה מעשות פעולתו להלך כי נשכח מאתו על ידי שלא היה מקלח החיות והשכל מהמוח כל זמן ההוא להזכירו. וכן חס ושלום יקרה לפעמים לאדם איזה לקותא וביטול תשמיש אבר אחד מכל וכל, מפני הסתימה חס ושלום באיזה גיד הנ"ל'.

ולהבין הדבר ביתר שאת ועוז מה הכונה שהמוח נותן כח באברים, נרחיב מדברי הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדורא זי"ע מגדולי תלמידי ומעתיקי השמועה של המגיד ממעזריטש זי"ע בספרו 'חיים וחסד' (אות תז - מגלת קהלת), ותמצית דבריו כך הם: איברי האדם נמשכים כסדר למקום שיכולים להשיג ממנו תענוג ואפילו אם התענוג הוא נגד רצון ה', למשל, שבשעת הלוך ברשות הרבים, העינים כמו משוטטות מעצמם בכל הארץ כדי להשיג תענוג של ראייה והסתכלות אף אם הם אסורים, וזה נובע

לילות לעסוק בתורה, ועם כל זאת לא הרגיש בנפשו תיקון השלימות, עד אשר בא אל הרב הקדוש המגיד מורנו הרב דב בער ממעזריטש זלה"ה, ותיכף נגמר תיקונו הראוי'.

ה. ראה זה שכתב עליו ב'תפארת שלמה' (פרשת צו): 'כמו ששמענו מאת הרב הצדיק המנוח מהו' חייקא המדורא זלה"ה שהיה עוסק בתעניות וסגופים כמה פעמים משבת לשבת, והיה נעור אלף

מחמת שהמח שהוא מלך כל האיברים מחפש תענוג ונותן פקודה אל האברים שתחתיו לחפש איזה תענוג שרק ימצאו ויביאו אליו להשביע נפשו השוקקה. וכשהאדם זוכה לקדש את מוחו שלא לחפש תענוגים גשמיים שהיום כאן ומחר בקבר, אלא למצוא בכל תענוג את הרוחני שבו, אזי המח שולח לעבדיו - שאר האיברים לחפש ולהביא אליו רק תענוגים כאלו, ונמצא מקדש את איבריו שיהיו קדש קדשים כמאמר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (שמות כה ט ובאלשיך שם).

בבך הוא מפרש את הפסוק (תהלים סח כז) 'במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל', שאם האדם חושב מחשבות לבלתי ידח כיצד להתקשר לרצון העליון - 'נקודת האין' ששם הוא 'מקור ישראל', 'אז החכמה יכול לחזקו שימשוך משם שכליות חדשים', שזוכה שאיברי גופו נמשכים מעצמם אחר רצון המח להתדבק בתענוג רוחני לכל האיברים. והן הם דברי ה'עבודת ישראל', שיש באדם איברים שכל תפקידם ש'הם מוליכין אויר הדק שהוא החיות מהמוח לכל הגוף', ואם אדם מטהר את שכלו ורוצה להיות בטל לתענוג העליון, אז הגידין הללו 'מושכין אויר הדק מהמוח לכל הגוף', שכל גופו ימשך אחר שכלו לעשות רצון ה', ולא ללכת אחר תענוגי ההבל.

והוטב לנו בזה מאמר חז"ל (ב"ר סא א) המורה לנו מהיכן למד אברהם אבינו תורה, וזה לשונם: 'אמר רבי שמעון, אב לא למדו ורב לא היה לו, ומהיכן למד את התורה. אלא זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה'. שתשוקת לבו של אברהם אבינו להידבק בהשי"ת בערה באש עד לב השמים, שאיבריו כמו נמשכו מעצמם אחר המוחי ונדבקו גם הם לתענוג הרוחני

פירשנו בפרשת עקידה (אחר כך שמעתי הדברים ככתבן בשם אדמו"ר הרב הקדוש מורנו הרב מנחם מנדל [מרימנוב] זצוק"ל) **'וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת' וכו'** (בראשית כב י'), **דהקושיא מפורסמת,**

ו. וכמו שמצינו כתוב ב'אגרא דפרקא' להרה"ק מדינוב זי"ע (אות רכ"ב) לענין דבר אחר הנאמר באברהם אבינו, ונעתיקו כמות שהוא מפני מתיקות לשונו: **'והוא הדבר אשר**

ולא לתענוג הנמצא בגשם, והיפך את כל הרצונות הרעים שהיו לו שיהיו מקודשים לה'.

ההבנה על פי חכמה ושלל, שהתענוג האמיתי מקומו ברוחניות

בזאת נפשט במילים לאנשים פשוטים כערכנו מה היא ספירת החכמה. דהנה שורש התענוג מקורו בכתר, וכמו שביארנו כי שם היא

והנה אברהם אבינו חשש בדבר דלמא הוא מעשה שטן, 'וישלח אברהם את ידו' - בכח ותקיפות, 'ויקח את המאכלת' וכו'. וזה שכתוב 'וישלח אברהם' דלכאורה תיבת 'אברהם' מיותר דממנו מדבר, רק הורנו בזה להיות שמו אברהם רמ"ח (ראה נדרים לב:), שכבר קידש רמ"ח איבריו לבל יעשו שום פעולה רק בהפקת רצון היוצר, על כן לא רצתה היד לעשות הפעולה עד ששלחה בכח ועוז, עד שהשיבו המלאך אל תשלח ידך וכו', כי כדין עשתה היד שאין בזה מצוה'.

ז. כמו שאמרו בגמרא (נדרים לב:) כתיב 'אברם' וכתיב 'אברהם'. בתחילה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלשה אברים, ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים. וכדברי הר"ן שם (ד"ה שתי עיניו): 'שבתחלה המליכו הקב"ה על אבריו שהם ברשותו לזיהור מעבירה, אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו

למה ליה למימר 'וישלח אברהם את ידו ויקח' וכו', ומי לא ידע כי ליקח איזה דבר ביד צריך לשלוח את היד, והוי ליה לומר סתם 'ויקח את המאכלת' וכו'. אבל כן הוא הדבר, אברהם אבינו לא התנועע שום אבר כי אם בהפקת רצון יוצרו, והנה הורגלו איבריו בכך עד ששום אבר לא רצה לעשות שום פעולה רק שיהיה בזה מצוה, והנה בכאן לא צוהו השי"ת רק 'קח נא את בנך וכו' והעלהו שם לעולה' (בראשית כב ב), אם כן עד העלאה היא מצוה, מה שאין כן המעשים שאחר כך לא היה בזה מצוה, ולא רצתה היד לעשות הפעולה. וזה שכתוב 'ויבן שם אברהם את המזבח' (שם פסוק ט), הנה זה מצוה, וכן 'ויערוך את העצים' (שם), וכן 'ויעקד' וכו' (שם), וכן 'וישם אותו על' וכו' (שם), ובכאן כבר נגמר ציווי השי"ת כי לא עלה על לב השי"ת לשחוט את יצחק ושוב לא רצתה היד לזוז ממקומה ליקח את המאכלת,

ראשית התהוות העולם שנהיה מרצון שלא ניתן להסבירו במילים לצד פנימיותו, שעלה בלבו לברוא עולם שיעבדו לפניו ויעלו לפניו עינוגים. אלא שבעולמינו הנעלם, המסית הרשע עומד ומפתה אותנו בכל צעד מהילוכנו לחשוב מחשבות שאינם טובים, או להיות כרוך ככלב אחר תאוות מגונות או סתם תענוגי ועינוגי הגוף, כדי שנמצא באלו סיפוק לנפשנו הרודפת אחר תענוג, תמורת השגת תענוג של להתענג מזיו השכינה. ומי חכם ויבן זאת להתחכם בחכמה על רגש התענוג הלזה ולומר לעצמו: הרי כל הטעם שאני הולך רצוא ושוב לחפש תענוגים הוא מחמת הטבע שהטיב ה' בנשמת איש ישראל לכסוף ולרצות להתענג, אם כן מה לי לקנות סחורה האובדת וכלה של תענוג גשמי, שאף אם הוא אינו נגד רצון ה' כמו לאכול מאכלים טובים ללא חשבון^ז, בכל זאת 'בין לילה היה ובין לילה אבד' (ע"פ יונה ד י'), הלא טוב יותר להתעדן באהבת ה' ויראתו הנמצא בחלק הרוחני שבבריאה הגשמית, ואקנה לנפשי קנין נצח של תענוג שאינו כלה. ומחשבה זו היא החכמה המושכת את הרצון הנמצא ב'אין', ומקרבת אותה מרצון גרידא לדבר מעשי יותר, המחשבה שהיא תחילת המעשה.

זזה על רגל אחת פירוש הכתוב (איוב כח יב) 'והחכמה מאין תמצא', שספירת החכמה תפקידה למשוך תענוג רוחני מספירת ה'אין', ולפעול שרדיפת התענוג תהיה ל'אין', ולא לרדיפה אחר קנאה תאוה וכבוד שהם אכן גם תענוגים, אך תענוגים חולפים קשים ומרים^ט. והוא

הגשמיות ולהתענות ולסגף עצמו, כי תלמידי ה'בעל שם טוב הקדוש' זי"ע האירו ארץ מכבודם כי לא זה הדרך, וראה כל מה שהרחבנו בזה בגיליון הקודם.

ט. וכה כתב הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע ב'קדושת לוי' (פרשת כי תשא): **'עיקר**

שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע, ולבסוף כשנמול המליכו הקב"ה אפילו על אלו, שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה'.

ח. לא נכפול היריעה שוב כי אין חלילה במילותינו לרמז כי הדרך הרצויה בעבודת ה' היא של מיעוט

גם הענין שאומרים בכל יום תמיד עם קימת האדם בבוקר את הפסוק (תהלים קיא י) 'ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם', להתוודע ולהיגלות מיד בראשית היום שהוא תוקף היום כולו, כי החכמה האמיתית היא יראת ה', להמשיך את כל עינוגי היום החדש אחר תענוג של יראת ה' בכל המעשים ולא להימשך אחר תענוגי העולם. ומסיימים 'שכל טוב לכל עושיהם' – שחכמים הם אלו שעושים את כל מעשיהם על זה הדרך של דביקות בתענוג ה'איך', כי 'תהילתו עומדת לעד' – התקשרותו אל התענוג הרוחני עומדת לו לעד ואינה בטילה כמו תענוגי העולם החולף (הרחבה בענין זה של סדר ההשכמה על פי המבואר כאן, כתבנו ב'מעיינא דמלכא' גליון ה ומשם תדרשנו לטובה, וראה עוד להלן בביאור ברכת 'אשר יצר').

ביאור ברכת 'אשר יצר' על דרך זו

ביסוד נעלה זה נפרש מילין יקירין בסוד ברכת 'אשר יצר', ונאמר כי לכך תיקונה עם שחר דבר יום ביומו (שו"ע או"ח סי' ו ס"א), שאחר שנכחנו לראות בלילה עת ש'נשמתכם עולה למעלה' ונדבקה בעולם התענוג, כי טוב סחרה של תענוג זה מכל סחורה, הרינו מוסרים מודעה בראשית יום ומקשרים את כלל הד' עולמות אבי"ע הרמוזים בברכה זו (שער הכוונות דרושי ברכת השחר), ואומרים כי רצוננו לקשרם בחכמה ['אשר יצר את האדם בחכמה'] שיהיו 'לפני כסא כבודך' – ויתענוגו רק מנועם ה' ולא מתענוגים חולפים של הבלי העולם, ועל ידי כך ימשכו כל הגידים והחושים שיש בנו שאנו מודים אליהם בברכה זו ל'לפני כסא כבודך', לינוק תענוג רק מאותו מקור עליון, ולא מתאוות גשמיים.

י. אלה דברי ה'ריקאנטל' (דברים ו יג):
 'יש מפרשים כי יראת ה' הנרמז
 כאן, רומזת לכתר עליון יתעלה.
 ראייה לדבריהם 'ראשית חכמה יראת
 ה' (תהלים קיא י), שהיא ראשית לחכמת

החכמה הוא כשאדם מסתכל באי"ן,
 ויודע שמעצמותו אין בו ממש, רק
 עיקר חיותו הוא האי"ן, ומדבק עצמו
 בשורשו במקור החיים וכו', כי על ידי
 חכמה חוזר ומדבק עצמו בשורשו.'

זה גם הטעם שמברכים ברכה זו בכל פעם אחר עשיית צרכיו, לפי שפעולה זו היא בירור הפסולת שיש בתוך האוכליא, ולכן משבחים ומבקשים מהשי"ת שרצוננו להידבק בכח הרוחני שבמאכל ולא בפסולת, ואחר שביררנו הפסולת הזמן לבקש להתקשר ל'לפני כסא כבודך'.

ספירת החכמה - יו"ד חכמה קדומה

משהגיענו לזה, נבין על ניקל את דברי ה'זוהר הקדוש' (ח"ב קכא.) על ספירת החכמה שהיא רמוזה באות יו"ד, 'יו"ד חכמה קדומה'. כי האות יו"ד היא הראשית לכל האותיות והפשוטה מכולם, שבכל האותיות צריכים לעשות צורת אות כדי שתיראה כתיקונה, ואילו האות יו"ד הינה נקודה פשוטה ללא שום תוספת, ובלעדיה לא ניתן לכתוב שום אות היות וכתיבת כל אות מתחיל עם נקודה, והוא מכח היותה ראשית ויסוד כולם. וכן היא מדת החכמה^י, שהיא נקודה קטנה, לרמז שכל מה שמתרבה אחר כך הכל שורשו באותה יו"ד קטנה, וצריכים לבטל הכל אליה ולא לחפש שום תענוג או משאלה זולתה. והיא ה'ראשית' [כמאמר הכתוב (תהלים קיא ע) 'ראשית חכמה יראת ה'] לכלל המידות.

יב. לשון הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (דובר צדק אות ח):
ה'נקודה היא שאין לה שום התפשטות והיא חכמה שבמח, כידוע שהחכמה נקרא נקודה בכמה מקומות בזוהר. שאין לו תפיסה ולא קיימא לשאלה, ואינו בעל קצוות כלל שהוא דבר המוגדר במקום וקיימא לשאלה, מה שאין כן המחשבה אינה מוגדרת כלל בקצוות שאינה בעלת גבול ומקום כלל ולכך היא נקודה.'

אלהים, ועל כן המשיך כח היראה אל החכמה.'

יא. כמו שכתב ב'פרי עץ חיים' (שער הברכות פרק ו): **'כי כוונת האכילה הוא, לברר הפסולת והזוהמא שיש בכל המאכלים להשליכה לחוץ, אחר שנתבררה בתוך המעיים, ומי שמשהה הזוהמא ההיא, אחר שנתעכלה ונתבררה ונעשה קליפה, הוא משקץ נפשו ממש, יותר ממה שמשקץ גופו, וצריך לכוין לזה'. עיין שם עוד.**

זמני שנוהג כן שמתבטל כולו לה', זוכה שמן שמיא יהבי ליה להשיג משאלתו שיהיו איברי הגוף כולם יונקים מאותו מזל עליון, כמו שכותב שם ה'עבודת ישראל' בהמשך דבריו: 'ששמעתי אומרים שהרב הקדוש מורנו הרב גרשון [מקיטוב זי"ע] אמר פעם אחת למורינו הרב ישראל בעל שם ז"ל בזה הלשון: כל זמן שאתה תוכל עוד בתפילה לומר 'ברוך אתה' על פי רצונך, תדע כי עדיין לא הגעת לכוונת התפילה, כי כל כך צריך האדם להיות בהתפשטות, עד שאפס מאתו כח ושכל לדבר התפילה, והדברים אמיתים"¹. – אמנם כותב הרה"ק מקאז'ניץ זי"ע: 'אבל יש גבוה מעל גבוה, אמת שהאדם מופשט מכל גשם ומכל מיני רצון ומקושר רק בבוראו ואינו יודע אפילו לדבר תפילתו מפני אימה ודביקות, אבל מכל מקום הוא מדבר כסדר כל תפילתו מחמת כי מן השמים מרחמים עליו ונותנין לו דיבור וכח להתפלל'. שכשאדם מבטל את עצמו בתפלה שכל רצונו רק להיות טפל למדת האין – אל התענוג העליון, אז מן השמים מרחמים עליו' שהגידים שתפקידם להביא אור מן המוח אל האיברים ממשיכים חיות חדש שיוכל להיות דבוק בתענוג הרוחני כרצונו.

העובר על איסור מולך או שאינו מברך, מרע לכלליות ישראל, כיון שאינו דבוק בתענוג הרוחני

דאזי ונכון להרחיב היריעה עד היכן כוחה של ההתקשרות לתענוג הרוחני, מפרשה קטנה שהרבה שורשים תלויים בה – פרשת

בעצמו, ותיכף שמתחיל לשמוע דברי עצמו יפסיק. וכמה פעמים ראו עיני ולא זר, כשפתח פיו לדבר דברי תורה, היה נראה לעין כל כאלו אינו בזה העולם כלל, ושכינה מדברת מתוך גרונו, ולפעמים אפילו באמצע ענין ובאמצע תיבה היה פוסק ושהה זמן מה'.

יג. ראה גם 'אור המאיר' (פרשת צו): 'ופעם אחד שמעתי שאמר לנו המגיד [ממעזריטש] זללה"ה בפירוש, אני אלמוד אתכם אופן היותר טוב איך לומר תורה, בהיות שאינו מרגיש את עצמו כלום, כי אם אוזן שומעת איך שעולם הדיבור מדבר בו, ולא הוא המדבר

מעביר בנו ובתו באש"י. שכך נאמר בלשון הכתובים שם (ויקרא כ ב-ג): 'איש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו למלך מות יומת עם הארץ ירגמהו באבן, ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי'. רש"י שם עומד ומדייק בלשון הכתוב 'למען טמא את מקדשי' שאינו מובן, כי מה ענין העברת בנו ובתו למולך, לחילול מקדש ה'. לפיכך משנה רש"י מן המובן הפשוט ומפרש, דהאי 'מקדשי' היינו, 'את כנסת ישראל, שהיא מקודשת לי, כלשון 'ולא יחלל את מקדשי' (ויקרא כא כג). הרמב"ן (שם) מוסיף לשבח את דברי רש"י שאמת היתה בפיו שמעשה היחיד הנ"ל בהעברת בנו או בתו למולך משפיע על כללות ישראל לטמאם, וזאת מדבריהם ז"ל בגמרא ערוכה 'שאמרו (ברכות לה): כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כאילו גזל להקב"ה וכנסת ישראל וכו', 'חבר הוא לאיש משחית' - חבר הוא לירבעם בן נבט שהחטיא את ישראל לאביהם שבשמים'. שיש לשאול, וכי כך היא הדין שמי שלא עשה ברכה גרידא, הריהו חבר לאיש משחית לירבעם בן נבט הרשע שחטא והחטיא את כל ישראל, אלא 'כי החפץ ביצירה שיברכו עליה לשמו הגדול, משם [מעשיית הברכה] יהיה קיום העולם, ואם לאו יתעלה בשמו הגדול ומסתלקת השכינה מישראל. היינו, שהשי"ת הטביע כי סדר ההשפעה שלו תהיה על ידי שבני ישראל יברכו לו על כל דבר גשמי ויתדבקו בתענוג הפנימי שבו ויעלו נחת רוח לשכינה, והוא יתברך יתן להם בעד זה שפע גדול ממעונו כפי שכבר הארכנו בשיעורים הקודמים, ולכן נמצא שמי שאינו מברך ומונע את התענוג הזה מלהגיע אל המקום הנקרא שכינה, נמצא

תוך האש לשם עבודה זרה. מאידך דעת רש"י (סנהדרין סד: ד"ה שרגא דליבני) והרמב"ם (הל' עכו"ם פ"ג ה"ז) שהיו עושים 'שורת לבנים גבוה, לבנה על גבי לבנה, והאש מכאן ומכאן ומעבירין עליו, ואינו שורפו' (לשון רש"י שם).

יד. מעשה עבודה זו היה, שלקחו את הבן או הבת והקריבו לפני העבודה זרה. נחלקו הראשונים בצורת עבודתה, שיטת הרמב"ן (ויקרא יח כא) והרד"ק (מלכים ב' כג י) שהיו מניחים את הילדים בעודם חיים אל

גוזל את דבר ה' מלשרות ביננו, וממילא הוא עוצר את השפעת ה' על עמו לרדת מן השמים כי דרך ההשפעה היא שהמיין נוקבין התענוג העולה מלמטה, גורמים למיין דוכרין – לשפע מלעילא לשכון כבוד בארץ, וכיון שחסר בברכה שהיא העלת מיין נוקבין, ממילא נפסק המיין דוכרין לכל בני ישראל. ולכן אין בגזילת הברכה רק דבר בינו לבין קונו, אלא עצירת השפע אל כל כלליות ישראל, שמפסיקה לקבל שפע מן המקום ההוא כיון שאין מעלים לשם ברכה, 'וכל שכן' [שהדברים אמורים לגנאי הענין מולך] כשיקריב הפרי למולך שהוא מתעב את גאון יעקב ומשכנו'. ממשיך הרמב"ן ומפרש, שזה שסיים הכתוב ואמר 'עם הארץ ירגמוהו באבן', 'ולא אמר 'מות יומת באבן ירגמו אותו' – כאשר אמר בכולן אלא הזכיר 'עם הארץ'. לומר, שכל אנשי הארץ כל ישראל חייבין להקדים ולסקלו, כי לכולם יזיק, כי גורם לשכינה שתסתלק מישראל'.

הרי לנו מזה דבר נפלא, כי כל מעשה שעושה איש ישראל ביכולתו לקושרו לאחד משני מקומות, או לחלק הרוחני שבדבר – כמו שבשעה שאוכל מפרי הארץ, שיודה וישבח להשי"ת על הטוב אשר גמלו וידבק בתענוג שורשו האמיתי, או לתענוג הגשמי – לאכול ולשתות אך ורק לשם הנאה גופנית. ועל כן בהיות האיש הזה חוסם את פיו מלהודות לה' ולקשר עצמו בו, או בחטא חמור יותר שמקצץ הפתילים המחברים בין ישראל לאביהם שבשמים בהעברת בנו ובתו למולך, אזי מעשיו פוגמים עד לשמים לכלליות ישראל ונאמר עליו 'ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו'.

בכל מקום יכולים להתקשר אל התענוג הרוחני

ראה והבן, כי בכל דבר הקורה בעולם יכולים להידבק בפנימיות הענין ואף כשאדם שרוי במצור ובמצוק, וידיעה זו מבטלת ממנו כל הסתר וקושי, וכאותו שכתוב בנבואת אחרית הימים, שישראל יעזבו את ברית ה' וילכו אחר ההבל, ואז ישלם ה' להם ב'והסתרתני פני מהם' (דברים לא יז), שזה העונש הגדול ביותר מדה כנגד מדה שיכול להיות תשלום על

מעלליהם, ובני ישראל יתלוננו ויאמרו 'הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה' (שם), שאי אפשר להם להשיג תענוג בה' בעבודתם מחמת מצבם. אבל לכשנדייק בלישנא דקרא נמצא שדבריהם הם התשובה לשאלתם כיצד יוכלו להידבק בה' בתוך טומאתם, שאם רק ישכילו חכמה לשנות את ה'הלא כי אין אלהי בקרבי' ימצא כתוב ההיפך ממש: 'הלא כי אין', היינו, החיבור לנקודת ה'אין', או אז ימצאו מיד את ה'אלהי בקרבי', שכח זה של הביטול לכח ה'אין' יגלה כי הכל מהשי"ת, וימצאו תענוג בה' בכל מקום ובכל דבר וממילא יתבטל מהם הגלות שמהותה ריחוק מהשי"ת.

זכר הם דברי הב"ח הנודעים (או"ח סי' מז ס"ק ב) בביאור דברי הגמרא (נדרים פא.) שסיבת חורבן הבית נבע מחמת שלא ברכו בתורה תחילה: 'דכונתו יתברך מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתנו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה, ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במתנה שלא תשתכח מאתנו, כדי שתתדבק נשמתנו וגופינו ברמ"ח איברים ושס"ה גידין ברמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה שבתורה. ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת, היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך, שהיתה השכינה ממש בקרבם, כי היכל ה' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה, והארץ כולה היתה מאירה מכבודו, ובה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה והיה המשכן אחד, אבל עתה שעברו חוק זה, שלא עסקו בתורה כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם לידע הדינים לצורך משא ומתן, גם להתגאות להראות חכמתם, ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ, ועלתה לה למעלה והארץ נשארה בגשמיותה בלי קדושה, וזה היה גורם חורבנה ואבידתה'.

הרי שלנו לפנינו מכל העולה עד כאן, שיש ב' מיני תענוגים, הגשמי שמצוי מאד אבל הנאתו רגעית וזמנית, ותענוג רוחני הקשה להשגה, אבל מאידך הוא משתמר לדור ודור ולנצח נצחים, ולו חכמה ישכילו,

לבחור בדרך טוב של דביקות בתענוג הרוחני אף שהוא קשה יותר, ולקבוע לעצמו כמסמרות שהוא בודל ומתרחק מכל תענוג גשמי, אז ימצא מרגוע לנפשו, והגידיים החבויים בגופו ימשיכו מעצמם את הידיעה הזאת מן המח אל האיברים, ואש תבער בעצמותיו להתדבק מתענוג הגשמי וממילא יסורו ממנו כל התאוות והתענוגים הגשמיים.

ההתבטלות לתענוג הרוחני מכונה 'מסובב כל עלמין'

נעמיק עוד בענין זה, בספרי חסידות וביתר שאת בספרי מרן הרב בעל התניא זי"ע וממשיכי דרכו, מרבים לדבר על ב' נקודות ששורשם ב'זוהר הקדוש' (ח"ג רכה), האחת מכונה 'ממלא כל עלמין' ואילו חברתה בשם 'סובב כל עלמין'. ורבים אומרים מי יראני טוב לאלפינו בינה מה חילוק יש בין 'ממלא כל עלמין' לבין 'סובב כל עלמין' ומה זה נוגע לדרך העבודה שלנו שמפני זה הרבו ספרי העבודה לשנן ענין זה שוב ושוב, ומפני שהגענו עד הלום, נוכל להבין במקצת את המושג הנעלה הזה, על דרך שהאיר הרב בעל התניא זי"ע (ליקוטי אמרים תניא פרק מו, ליקוטי תורה פרשת אמור ד"ה ונקדשת).

'ממלא כל עלמין' פירושו, שהשכינה שהיא מקום ההשפעה לנפשות ישראל [כמו שכתב הרמב"ן שלשם עולים הברכות ומשם מושפע עלינו השפע], מליאה בכבוד ה' עד המקום אשר מניחים אותה לבוא, היינו, שכשאדם לומד תורה ועסק במצוות והוא נותן לשכינה מקום דריסת רגל, אז נעשה במקום הזה 'מלא כל הארץ כבודו', אבל מנגד בשעה שהוא נדבק בגשמיות ואין באותה פעולה השראת השכינה, אז מופסק התגלות כבוד ה' במקום הזה, ומעשה הרוחניות לחוד ומעשה הגשמיות לחוד. אבל יש מדה אחרת נעלית מזה הקרויה 'סובב כל עלמין' שבחינתה ביטול מוחלט אל ה' ורצון להתקשר אך לתענוג הרוחני מאת ה' מחמת הדביקות בנקודה הפנימית הטבועה בכל איש ישראל, ומעלה זו היא גדולה כל כך שנמצא 'סובב כל עלמין' מקטן ועד גדול באור ה',

ולכן יכול לזכות גם להארת ה' למעלה מסדר הטבע, ולהשפעה שאיננה נגמרת לעולם^{טו}.

ועומק הענין, שכח 'ממלא כל עלמין' בהיותו כח מוגבל בתוך גבולות העולם, וכתרגומו של התיבות 'ממלא כל עלמין' – ממלא את חללו של עולם, וממלא את העולם כפי הכלי קיבל של העולם, לכן יש בו שינויים בין האחד לרעהו, כמו שיש מקומות קדושים ביותר ששם גלוי וידוע כבוד שמים כגון בבית המקדש או בבית המדרש ובאהלי הצדיקים, ויש מקומות שנמוכים יותר וכבוד ה' שם בהסתר דבר. וכן הוא גם בשנה שיש שבתות וימים טובים שהם מקראי קודש, ולעומת זאת יש את ששת ימי המעשה שאינם קדושים קדושה עצמית. וכן בנפש שיש חילוקים בין עובד אלהים לאשר לא עבדו ואין הכל שווים בו, אבל 'מסובב כל עלמין' הוא גבוה מכל זה שהוא מחוץ לגבול ומדה, ולכן בנקודה זו כולם שווים הקטן והגדול, ולפיכך יכולים להתקשר ולקבל משם תענוג גדול שלא כערך מעשיו כלל אף אם קודם לכן לא היה כדבעי, מחמת שכעת בחיבורו למקום הנ"ל הוא שווה יחד עם המקום הזמן והנפש הגדולים ביותר.

עד כמה גדול כח זה של 'מסובב כל עלמין' הדביקות למקום העליון הנ"ל שיש שם מקום ושיוכות לכל, נייתי ונחזי מהמעשה הידוע ברבי אלעזר בן דורדיא, שהעידו בו שלא הניח עצמו מלעשות עבירות בכל ימי חייו, ובכל זאת זכה ברגע אחד לחיי עולם הבא (ע"ז יז). והעמיקו רבים לדעת, מה זכות עמדה לו לרבי אלעזר בן דורדיא שאף שהרשיע כל ימיו,

'מסבב כל עלמין'. וזהו **'ועטרותיהן בראשיהן'**, אז הם **'נהנים מזיו השכינה'**, רצונו לומר שהם מתעדנים מן התענוג הרוחני חיות הבורא השוכן בכסא מרכבה. והוא על דרך אומרם ז"ל (שם) **עולמן תראה בחיך, כי גם בזה העולם יש להשיג תענוג גן עדן'**.

טו. וכך מובא משמו של המגיד ממעזריטש זי"ע (תורת המגיד פרשת בראשית): **'ואפשר לזה רמזו חז"ל (ברכות יז) 'אין בו לא אכילה ולא שתיה רק צדיקים יושבים ועטרותיהן בראשיהן ונהנים מזיו השכינה'**. רצונו לומר, כשחושבין בבורא יתברך שמו שהוא

זכה להגיע למקום גבוה כל כך מה שנצרך בשבילו עבודה של 'אם בגבורות שמונים שנה'. אלא כי רבי אלעזר בן דורדיא הצליח בשעתא חדא וברגעא חדא של הרהור בתשובה להגיע לדביקות אמת בתענוג ה'אין' שאין למעלה ממנו והשתוקק לזה, והיה מוכן לבטל כל התאוות שהשתקע בהם בעבר רק להרגיש תאוות ה', ולפיכך זכה ל'ישא ה' פניו אליך' שה' נגלה אליו והוסרו ממנו ברגע אחד כל המבדילים, עד שיצאה בת קול ואמרה שהוא מזומן לחיי העולם הבא, כמשפט השמור למי שמבטל את תענוגיו הגשמיים למען שמו יתברך באהבה^{טז}.

זרבי אלעזר בן דורדיא הוא רבי ומורה דרך לכל אחד ואחד עד סוף כל הדורות, להיות חכם הרואה את הנולד שלא להידבק בתענוג הגשמי של ה'יש' שבעולם, אלא לחפש את גזי דמלכא הנמצא בתוך כל תענוג ולמסור נפש עבור זה, ואם עושה כן אשריו בעולם הזה – שמרום את העולם הגשמי, וטוב חלקו בעולם הבא – שהרי עלה ונתעלה לקבל תענוג רוחני מאת ה' כנהר שאינו פוסק. ואיננו צריכים ללכת ולעשות ד' מיתות כמותו (ראה ע"ז שם), אלא להבין את פנימיות מעשיו של האי צדיק, ולבחור בדרכו להתקשר אל התענוג העליון שאין למעלה ממנו, ועל ידי זה לגרום שה' ישפיע שפע רב על כנסת ישראל, ולא להיטמא בתענוג גשמי, שהנמשך אחריו מרחיק את ה' מלהשפיע שפע על כנסת ישראל.

שנעשה צדוקי, שזה היה מחמת שנדבק בנשמת רשע שהיה במאכל. ומעתה נאמר, שכשהתעלה רבי אלעזר בן דורדיא מהדביקות בגשמיות, זכה להעלות עמו את כל הניצוצין קדישין ובפרט אלו שהיו במצולות המאכל, וגרם להם תיקון גדול שידבקו אף הם בתענוג אין סוף.

טז. אפשר לומר, כי בהשתוקקותו זו להעלות כל התענוגים לגבוה, השלים רבי אלעזר בן דורדיא את תיקונו, כי נמצא כתוב (ליקוטי ש"ס מסכת אבות, מדרש תלפיות ענף גלגול את א) 'אלעזר בן דורדיא גלגול יוחנן כהן גדול שנעשה צדוקי'. וגילה לנו האר"י הקדוש (שער המצוות פרשת עקב) סוד הדבר מה גרם ליוחנן כהן גדול

היוצא מהאמור לעבודת עבודה

כתב הרמב"ן באגרתו הידועה 'וכאשר תקום מן הספר, תחפש במה שלמדת אם יש דבר תוכל לקיימו', על כן נלקטה באמרים מהיוצא לנו בפרקא הדין.

יכול להיות ב' יהודים טובים שכל אחד מהם נזהר ונשמר מעשות כל רע בעיני ה', אולם אף שהם נראים שווים, עדיין הם רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב. שהראשון, אף שהוא יודע שאסור לעשות איסורים ונזהר מהם, מכל מקום הוא נותן לעצמו להתקשר באהבת העידונים והעינוגים שמציע היצר, באומרו הרי אין בכך שום איסור, ומדוע שלא אהנה גם מהגשמיות של העולם. והנה ודאי שאמת בפיו שאין איסור ליהנות מן הגשם, נשיב לומר לו, כי אחר שבחר בדרך זו, בל יפלא אם בעת גישתו לעשות מצוה שימצא שלבו בל עמו. כי השי"ת אינו יכול לבוא ולשרות עם אדם אשר מבקש ליהנות מנועם זיו שכינתו, ותוך כדי דיבור אומר אל ה' חבי כמעט רגע כי הנני רדוף להשיג איזה תענוג גשמי, כי איך ישכנו שני אלו יחדיו. ולכן כל העבודת ה' שלו עולה בקושי גדול וכמשא על כתפיו, מחמת שהוא אינו מרגיש את עריבות ומתיקות ההתדבקות בהשי"ת.

אבל מי שהוא מתהלך בתום ומבטל את עצמו לתענוג האין שיש בכל דבר, אז לבד מה שהוא עובד את ה' בדרגה רבתי, נקל לו גם כל מלחמת היצר, לפי שטועם בפיו את העידון הרוחני שיש בכל דבר, והוא חש מתיקות ועריבות בכל פעולה שעושה בהיותו חלק ממשי מנקודת ה'אין' שם נמצא העידון והעינוג הגדולים שיש, וממילא כבר אין ליצר במה לפתותו, כי הימכור איש תענוגים שאין כמותם בנזיד עדשים, אתמהה. וזה תלוי בחכמת האדם, עד כמה שמשנן לעצמו ערב ובוקר וצהרים מבלי הפסק, לעזוב את התענוגים המדומים ולהתקשר למקום שאין למעלה ממנו, וכפי שיתפלל על זה שישאב הנאתו 'ממקור ישראל', כך יזכה שהגידים שיש בגופו ימשכו אחר המח ויעבירו לכל איבר ואיבר את ההנאה הזאת, עד שהאיברים ירוצו מאליהם אל מול הדר כבוד ה'

ויתענגו מעשיית המצות ועבודת בוראם, וכהמשך דברי הרה"ק רבי חיים חייקא מהמדורא זי"ע שהכל תלוי בתענוג: 'הנה האברים של אדם אינם צייתים לעשות עובדא, אלא במקום שיש להם תענוג'.

אף אנו נוסיף ונאמר, לכו וראו את שלום הצאן בחורי ישראל המתקשים לעלות בהר ה', ותמהים לנפשם מדוע דרך רשעים צלחה ולעומתם העליה אל המסילה העולה קשה עד מאד ואין מרגישים בה שום טעם לשבת. אף אתה הקהה את שיניו ותאמר לו כי דיבוריו אלו הם מחמת שחפץ להחזיק בשני הקצוות, מצד אחד לקיים 'שמח בחור בילדותך' (קהלת יא ט) – ליהנות ממנועמי העולם, ומצד שני להתלהב מתורה ותפלה ומצות עשה (ראה שבת סג), ואי אפשר לשני אלו ללכת יחד, כי כלום אש התורה יכולה לדור יחד עם מי התענוגים. אלא יעזוב דרכו זו ויבין באמת כי התענוג שאין למעלה ממנו הוא העינוג הרוחני, ואז יסתתמו כל טענותיו מעצמו, ואז יחוש מעצמו את כמיהת דוד בתהילותיו (עג כה-כז) 'מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם'.

לבן, אשרי מי שזוכה להכניע גופו שיחפשו רק עונג ושמחה רוחניים, וגורם למח להשפיע על הגידים שלו שימשכו מעצמם לרוץ כמו

ז"ל (אבות פ"ב מ"ד) **בטל רצונך וכו'.**
וכמו שכתוב (תהלים עג כה) **'מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ,**
פירוש, כשאני 'עמך', שה' הוא אלהינו, אזי 'לא חפצתי בארץ' - בארציות, כי אין בה לא חפץ ולא רצון ותשוקה כלל. ועוד שם (דרושים לשמיני עצרת): **'בחינת ביטול רצון של נשמות ישראל, כמו שכתוב 'ועמך לא חפצתי וכו' (תהלים עג כה), להיות ביטול עצמותם לגמרי, שלא להיות רצון אחר כלל רק רצון ה'."**

יז. כמו שכתב הרה"ק בעל התניא זי"ע ב'תורה אור' (פרשת מקץ): **'שיעקור רצונו המלובש בהבלי עולם, ולהיות לו רק רצון אחד לאביו שבשמים, וכמו שכתוב (תהלים עג כה) 'מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ', שאין לו חפץ ורצון אחר כלל, והיינו בשומו ללבו שאין עוד מלבדו, והכל בטל אליו יתברך.** וראה עוד ב'לקוטי תורה' (פרשת פנחס): **'לכן בוודאי מהראוי לבטל רצוננו לגמרי מפני רצונו יתברך, כמאמר רבותינו**

איל להשתחוות לפני ה', כי אין לשאר רום מדרגתם, שזוכים להארת פנים מאת ה' היפך מהמעביר בנו ובתו באש ומי שאינו מברך ברכה, ומשפיע על ישראל שפע רב בגשמיות וברוחניות. ואין אלו דברים גבוהים ורמים או נעלמים שקשה להגיע למסקנתם, ודי אם יקח לעצמו איזה זמן להתבונן 'מאין באת' – ממקום גבוה הנקרא 'אין', ועבודתו היא לחזור ולמשוך משם רצון ותענוג גם בהאי עלמא, הרי שמאליו יתעורר לבו לבקש 'אלכה ואשיבה אל אישי הראשון' (הושע ב ט) – לאש להבת שלהבת שנמצאת בפנימיות כל איש ישראל (ראה שפת אמת פרשת דברים שנת תרס"ד), וה' יזכנו.

אלוה ממעל אל הגוף הגשמי, ונתנה בעולם השפל הזה שהוא מלא תאוות וחמדות, כדי שהנשמה תתגבר על התאוות וחמדות, כדי שיעבוד את ה' ובזה יהיה יותר תענוג, כמו שכתוב ב'זוהר הקדוש' (ראה ח"א קפה). שהעולם הזה נקרא טיט היון, שבו צדיקים צומחין, ולשם השליך ניצוצין קדישין, וצריך אדם ללקט אותם ולהעלותם. כמשל לאחד שפיזר אבנים טובות אל האשפה וטינופת וצוה לבנו ללקט אותם ולנקותם מן הטנופת, בודאי יותר שבנו לוקט ומנקה אותם בוודאי יותר מקבל שכר מהם. ויוכל אדם להבין שבעולם הזה מחמת שפלותו, יוכל אדם להשיג מעלות גדולות. ועיין עוד ב'שפת אמת' לאבות במכתב שכתב בימי עלומיו (הובא בסוף פרק ג) שהאריך בזה.

יה. כן פירש ב'נועם אלימלך' (פרשת קדושים), וכך הוא גם ב'קדושת לוי' (פרשת קדושים). וזה לשון ה'עבודת ישראל' על אבות במשנה זו: 'כי באדם יש בו רוח היא הנשמה שהיא חלק אלוה-ה ממעל, ויש בו רוח הבהמה הוא הגוף היורדת למטה כי המיתה הוא בגוף. אבל הנשמה הקדושה בוודאי אינה הולכת למקום רמה ותולעה, רק היא עולה למעלה אל מקורה לחיים נצחיות. והתנא אמר דבריו בתרי אפי, נגד הנשמה אמר 'דע מ'אין' באת', כי נגד הנשמה אין שייך לשון הסתכל, וצריך אתה לדעת בעין שכלך שהנשמה באה מתחת כסא הכבוד ממקום שנקרא 'אין'. ולאן אתה הולך, שהנשמה מורכבת בגוף. וצריך לדעת למה הרכיב הקב"ה הנשמה שהיא חלק

קהל חסידי קאסוב

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בס"ד

השיעור השבועי
הקדמה ללימוד ספרי חסידות
מתקיים באופן כללי מדי שבוע בשבוע

ביום ב' בערב*

בבית מדרשינו
1353-55th Street

בשעה 9:45

עד שעה 10:30
[ואח"כ יתקיים מגן מעריב]

ניתן לשמוע השיעורים בקו קול קאסוב
במס' 718-682-2004 [1-5]

וכן ניתן לשמוע מודעות אדות השיעור
במס' הנ"ל [1-2]

*כדאי לצלצל כל שבוע מקודם לשמוע אם יש

שינוי בזמן מסירת השיעור